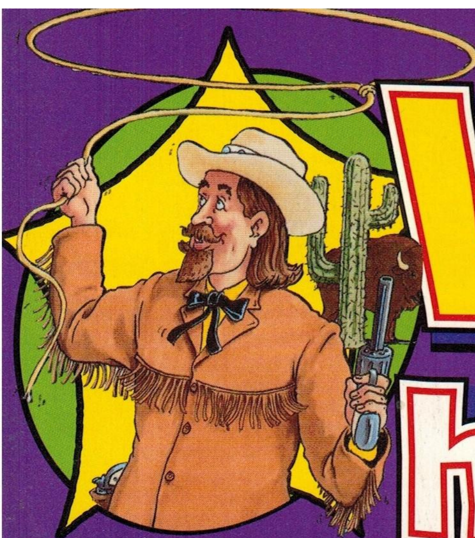

Wally zwiedza świat!

Wally poznaje historię świata!

43(95)

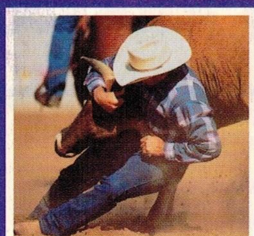
TYGODNIK

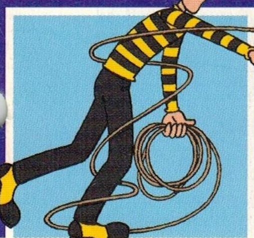
CENA
3,50 zł

od 7.12.00
do 13.12.00

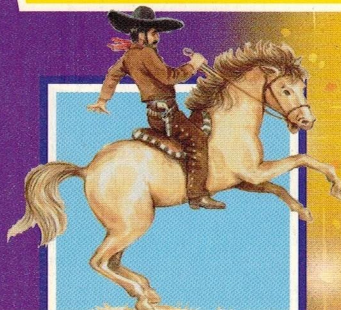
Dziki Zachód

Rodeo

Lasso

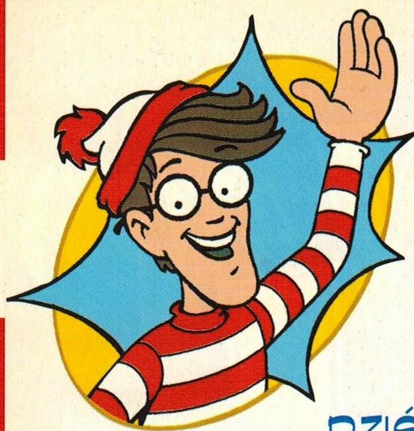

Mustangi

ISBN 83-88264-26-5
INDEKS 354910
9 788388 264269

NAKLEJKI, ŁAMIGŁÓWKI I MAKABRYCZNE FAKTY

WITAJCIE, PODRÓŻNICY W CZASIE!

DZIŚ WYRUSZAMY WOZAMI PRZEZ PRERIE NA ZACHÓD - UWAŻAJCIE NA WYBOJACH! ZOBACZYMY SZUKAJĄCYCH SZCZĘŚCIA POSZUKIWACZY ZŁOTA I SPOTKAMY KOWBOJÓW TRZASKAJĄCYCH Z BICZA, DZIĘKI KTÓRYM ZACHÓD BYŁ TAKI DZIKI!

JESSE JAMES

NA DZIKIM ZACHODZIE PANOWAŁO BEZPRAWIE. ŻYŁO TAM WIELU ŁOTRÓW, TAKICH JAK RABUŚ JESSE JAMES. ZA JEGO GŁOWĘ WYZNACZONO NAGRODĘ 10 TYS. DOLARÓW. NA JEGO GROBIE WIDNIAŁ NAPIS: „ZABITY PRZEZ TCHÓRZA".

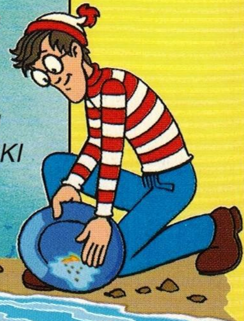

POCHÓD NA ZACHÓD

1800 -1900

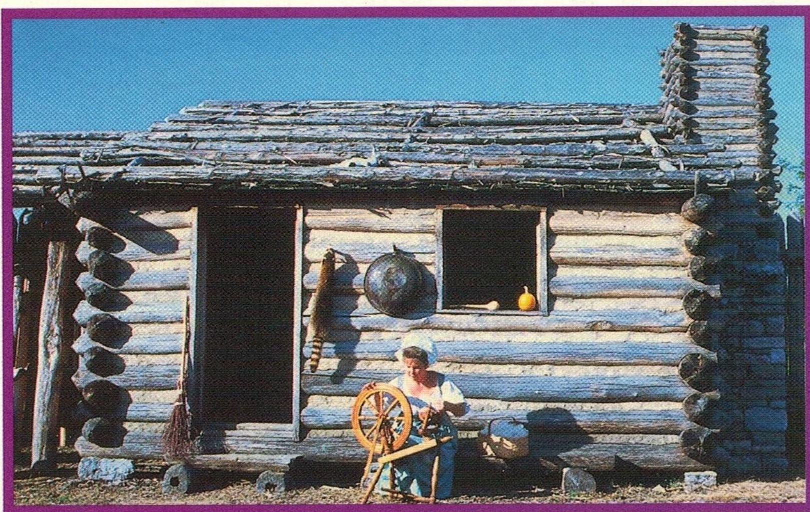

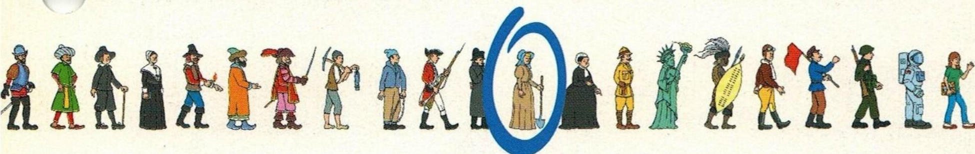

W 1800 R. STANY ZJEDNOCZONE SIĘGAŁY NA ZACHODZIE DO MISSISIPI. RESZTA AMERYKI PÓŁNOCNEJ NALEŻAŁA DO ANGLII, HISZPANII, FRANCJI I MEKSYKU. W CIĄGU 50 LAT USA KUPIŁY LUB ZDOBYŁY W WOJNACH OBECNE ZIEMIE ZACHODNIE. DZIĘKI TEMU AMERYKANIE MOGLI RUSZYĆ NA ZACHÓD.

J. GREENBERG - TRIP

Rodziny pionierów pokonywały wiele przeszkód, by móc żyć na Dzikim Zachodzie. Niektórzy woleliby nigdy się tam nie znaleźć. Jedna z piosenek brzmi: „Tu utknąłem i muszę zostać, nie mam pieniędzy i nie mogę stąd uciec"!

KIEDY TO SIĘ ZDARZYŁO?

1803 r.	NAPOLEON SPRZEDAŁ LUIZJANĘ (FRANCUSKIE ZIEMIE W AMERYCE PÓŁNOCNEJ) USA.
lata 1804-1806	PREZYDENT USA WYSŁAŁ LEWISA I CLARKA Z MISJĄ ZBADANIA NOWYCH ZIEM I ZNALEZIENIA OBSZARÓW NADAJĄCYCH SIĘ DO ŻYCIA DLA AMERYKAŃSKICH OSADNIKÓW.
1821 r.	OTWARTO SZLAK SANTA FE - PIERWSZĄ BEZPIECZNĄ DROGĘ NA ZACHÓD.
lata 1846-1848	WOJNA MIĘDZY USA I MEKSYKIEM. AMERYKANIE ZDOBYLI TERENY NA ZACHODZIE, NP. KALIFORNIĘ, GDZIE W 1848 ROKU ZNALEZIONO ZŁOTO.
1862 r.	USTAWA O DZIAŁKACH ROLNYCH OFEROWAŁA TANIĄ ZIEMIĘ NA ZACHODZIE. LUDZIE OSIEDLALI SIĘ TAM I BUDOWALI DOMY Z TORFU.
1890 r.	AMERYKAŃSCY ŻOŁNIERZE ZABILI 200 SIUKSÓW W MIEJSCU NAZYWANYM WOUNDED KNEE. KONIEC WOJEN MIĘDZY USA I INDIANAMI.

SŁOWNICZEK

OLSTRO - SKÓRZANY FUTERAŁ NA PISTOLET, PRZYTROCZONY DO SIODŁA.

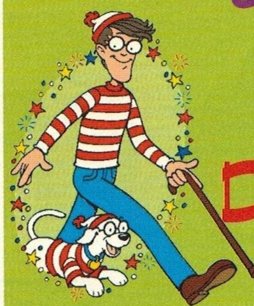
PIĘTNO - SPECJALNY ZNAK WYPALANY NA SKÓRZE ZWIERZĘCIA ROZPALONYM ŻELAZEM. OZNACZAŁ, DO KOGO NALEŻAŁO ZWIERZĘ.

PRERIA - FRANCUSKA NAZWA WIELKICH RÓWNIN.

WIELKIE RÓWNINY - TO BARDZO DUŻY, TRAWIASTY OBSZAR W ŚRODKOWEJ CZĘŚCI AMERYKI PÓŁNOCNEJ.

WÓŁ - SAMIEC BYDŁA, HODOWANY DLA MIĘSA.

CZĘŚĆ 43.

W DROGĘ!

SZUKAJ I ZNAJDŹ

WYTĘŻCIE WZROK I ODNAJDŹCIE TE DROBNE RZECZY Z ZACHODU, DRODZY POSZUKIWACZE. PONADTO ZWRÓĆCIE UWAGĘ NA DZIESIĘĆ SZOPÓW PRACZY.

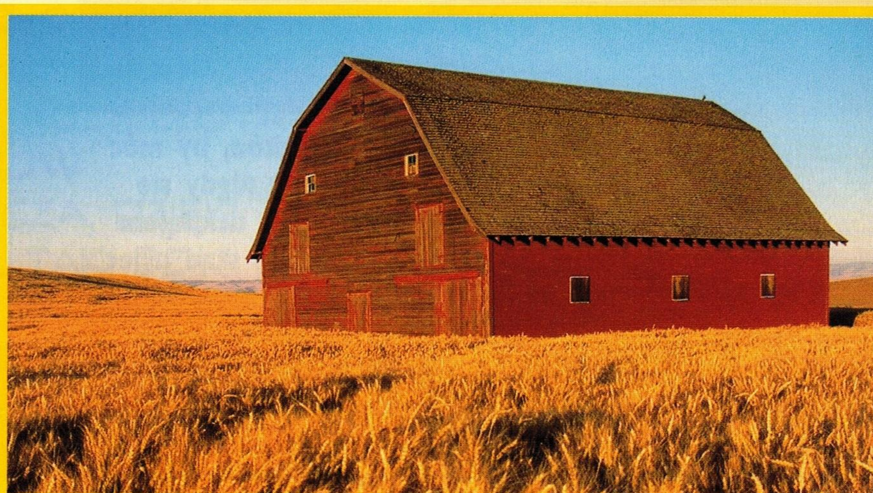

PRZEZ PRERIE

PIONIERZY PRZEMIERZAJĄCY NA WOZACH AMERYKĘ MYŚLELI, ŻE ZACHÓD JEST WSPANIAŁY.

Na zachód!

Do połowy XIX w. osadnicy przejęli całą dobrą ziemię we wschodnich i południowych stanach Ameryki. Ci, którym nie zabrakło odwagi, wyruszyli na zachód. Pionierzy przebyli około 3000 km ze stanu Missisipi do Oregonu. Nie zbudowano jeszcze kolei, dlatego pokonywali tę odległość na wozach. Wyprawa zajmowała 4 miesiące. Wozy były załadowane, toteż nie każdy mógł na nich jechać – niektórzy musieli iść! Pionierzy rozpoczynali dzień o świcie. Rano jedli fasolę, boczek i chleb. Zatrzymywali się o zmierzchu. Mężczyźni karmili zwierzęta, a ich żony przynosiły wodę i drewno lub odchody bizonów na opał. Po kolacji kładziono się spać na wozie albo pod namiotem.

BILL STORMONT – THE STOCK MARKET

Większość osadników na zachodzie została rolnikami. Ogromne połacie prerii zmieniono w pola uprawne. Jedną z głównych upraw stała się pszenica.

Trudny szlak

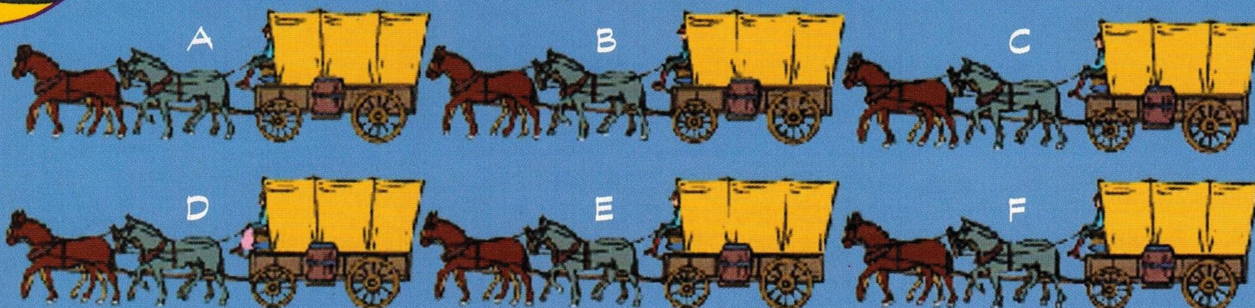
Do 1861 r. ponad 300 000 ludzi odbyło ciężką podróż na zachodnie wybrzeże. Część dotarła do Kalifornii, by szukać złota (patrz str. 4), inni zostali rolnikami na prerii. Ponad 20 tys. pionierów zmarło podczas drugiej wyprawy na zachód.

W GÓRACH SKALISTYCH:

- WIDOKI SĄ ŁADNE, TYLKO TE GÓRY WSZYSTKO ZASŁANIAJĄ!

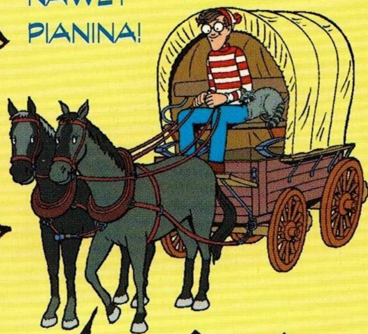
NA SZLAKU

CZY MOŻECIE ODGADNĄĆ, KTÓRE WOZY RÓŻNIĄ SIĘ OD POZOSTAŁYCH?

ZAŁADUNEK

PIONIERZY ŁADOWALI NA KRYTE WOZY WSZYSTKO, CO MOGŁO IM SIĘ PRZYDAĆ DO ŻYCIA. NARZĘDZIA ROLNICZE WIĄZANO RZEMIENIAMI PO BOKACH WOZU, A CZĘŚCI ZAPASOWE WIESZANO POD WOZEM. NIEKTÓRZY ZABIERALI ZE SOBĄ NAWET PIANINA!

Osadnicy walczyli z Indianami o ziemię na zachodzie. Do 1891 roku wielu Indian zostało zabitych, a resztę zmuszono do zamieszkania na terenach nazywanych rezerwatami.

Wozy ciągnięte były przez woły, muły lub konie. Szczególnie trudne było przekraczanie rwących rzek i wysokich gór.

DOBRE POMYSŁY

GORĄCZKA ZŁOTA

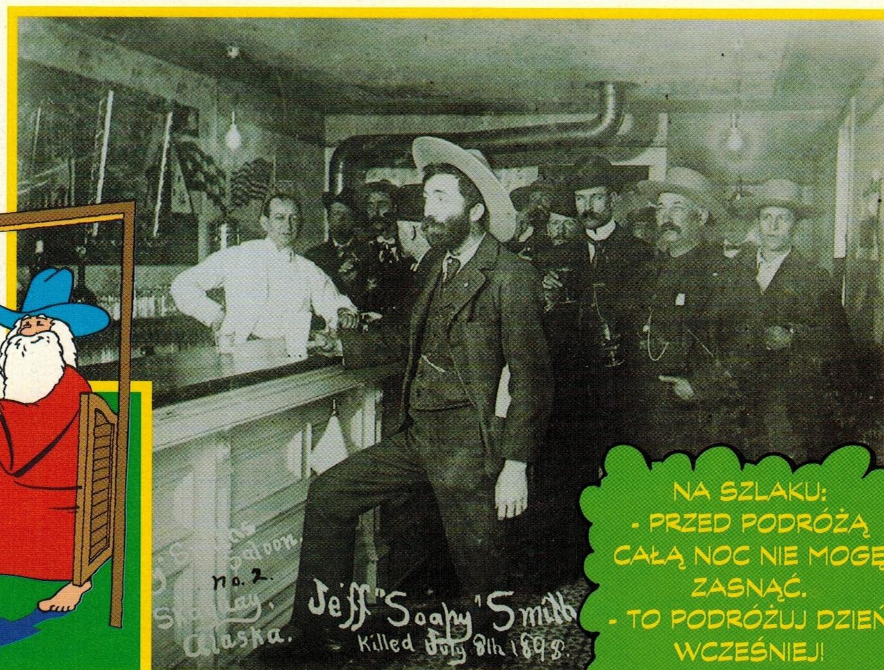
ROBIMY WYPAD DO KALIFORNII, BY DOWIEDZIEĆ SIĘ WSZYSTKIEGO O GÓRNIKACH Z 1849 ROKU.

Złoto!

Dnia 24 stycznia 1848 roku James Marshall pracował w tartaku Johna Suttera. Nagle zobaczył coś błyszczącego w wodzie. Podniósł świecący kawałek skały wielkości grochu. Była to bryłka złota!

Poszukiwacze złota chodzili w sobotnie wieczory odpocząć do saloonu. Pili, jedli i bili się!

LIBRARY OF CONGRESS, WASHINGTON DC – BRIDGEMAN ART LIBRARY

NA SZLAKU:
- PRZED PODRÓŻĄ CAŁĄ NOC NIE MOGĘ ZASNĄĆ.
- TO PODRÓŻUJ DZIEŃ WCZEŚNIEJ!

Poszukiwacze

Wieść o złocie rozniosła się i ludzie z całego świata ruszyli do Kalifornii. Do 1849 roku do wybrzeża dotarło 80 000 poszukiwaczy złota. Nazywano ich „czterdziestki dziewiątki".

Rozwój miast

Podróż do Kalifornii była trudna i niebezpieczna, ale to nie zniechęcało ludzi. W ciągu trzech lat liczba osadników wzrosła z 15 tys. do 250 tys. Wszędzie zaczęły pojawiać się nowe miasta.

CIĘŻKIE SKARBY

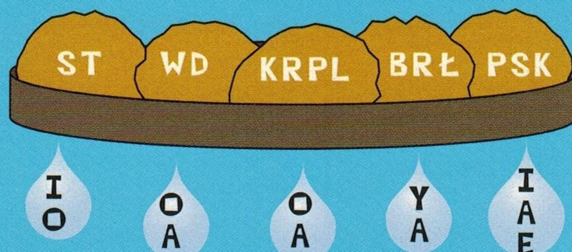
STANIE W WODZIE PRZEZ CAŁY DZIEŃ BYŁO ZGUBNE DLA UBRAŃ. W POŁOWIE XIX W. LEVI STRAUSS WYNALAZŁ SPODNIE DLA POSZUKIWACZY ZŁOTA. NAZYWA SIĘ JE DZISIAJ DŻINSAMI!

WYPŁUKANE SŁOWA

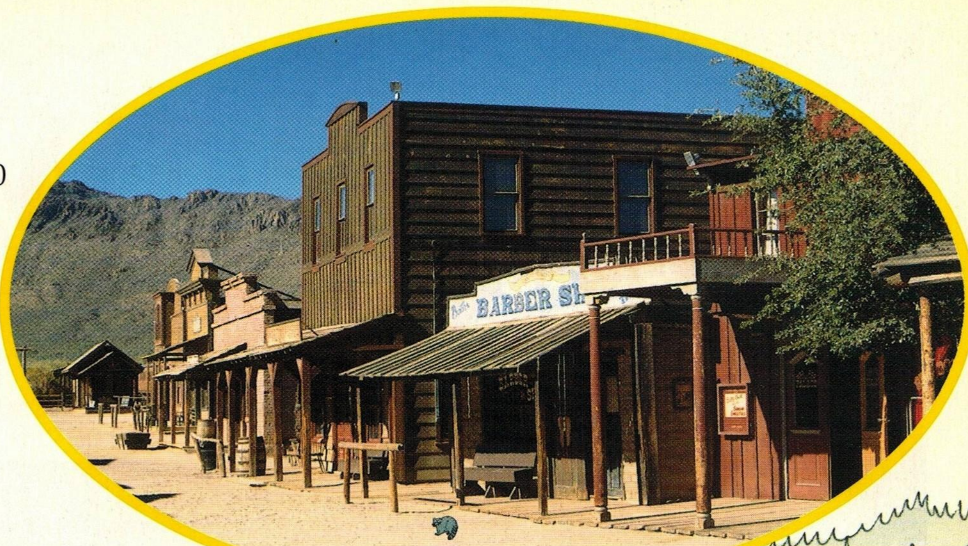
GDY WYPŁUKIWANO SŁOWA Z RZEKI, WYMYŁY SIĘ Z NICH SAMOGŁOSKI. CZY MOŻECIE ODTWORZYĆ PIĘĆ SŁÓW?

BERND DUCKE-ERIC BACH - BRITSTOCK-IFA

Koniec bogactwa

Poszukiwacze złota zbijali fortuny. Niektórzy zarabiali 500 dolarów dziennie. Robotnik w fabryce dostawał dwa dolary dniówki. Jedna z grup wydobyła pewnego dnia złoto wartości 50 000 dolarów. Bogaci ludzie z górniczych osad nie płukali złota. Zarabiali pieniądze na sprzedaży żywności i ubrań górnikom. Pod koniec lat 50. XIX wieku złoto się skończyło. Kopacze znajdowali tylko tyle złotego piasku, by wystarczyło na jedzenie.

Miasta górników wyrastały wszędzie tam, gdzie wybuchała gorączka złota. Budynki i chodniki budowano z drewna, a drogi były pełne błota. Kiedy złoto się skończyło, miasta upadały. Wiele tętniących życiem osad zamieniło się w ciągu kilku tygodni w miasta duchów!

Poszukiwacz złota smarował miskę tłuszczem. Potem napełniał ją żwirem, a żwir spłukiwał wodą. Wszelkie okruchy złota opadały na dno i przyklejały się do tłuszczu na misie.

BITWA O RÓWNINY

SIUKSOWIE BYLI NAJBARDZIEJ ZAWZIĘTYMI WOJOWNIKAMI NA WIELKICH RÓWNINACH. NIE BALI SIĘ NIKOGO - NAWET AMERYKAŃSKIEJ ARMII I JEJ SPRYTNYCH GENERAŁÓW.

Po amerykańskiej wojnie o niepodległość do USA napływali osadnicy. Na początku zatrzymywali się na wschodzie, ale w latach 40. XIX wieku wędrowali na zachód w poszukiwaniu złota. Gdy rząd zaczął tanio sprzedawać ziemię na Wielkich Równinach, zwiększył się napływ osadników.

Na zachodzie mieszkali Indianie, rdzenna ludność Ameryki. Osadnicy, z pomocą amerykańskiej armii, spychali plemiona indiańskie na zachód i zabijali bizony, dzięki którym Indianie mieli żywność, ubrania, materiał na domostwa i opał. Indianie uznali, że muszą się bronić i podjąć walkę.

Rdzenni Amerykanie byli świetnymi jeźdźcami i posługiwali się bronią palną. Wygrali wiele bitew, ale amerykańska armia była dla nich zbyt silna. W latach 90. XIX w. zostali pokonani. Ci, którzy przeżyli, zostali zamknięci przez rząd na małych skrawkach ziemi, zwanych rezerwatami. Tam mogli żyć i pracować.

1 Generał Custer brał udział w wojnie secesyjnej. W 1876 roku wyruszył, by walczyć z Siuksami.

2 Przy rzece Custer wysłał indiańskich zwiadowców, by zbadali okolicę.

3 Obóz Indian był potężny. Wódz Siedzący Byk zjednoczył plemiona Siuksów, by razem walczyły.

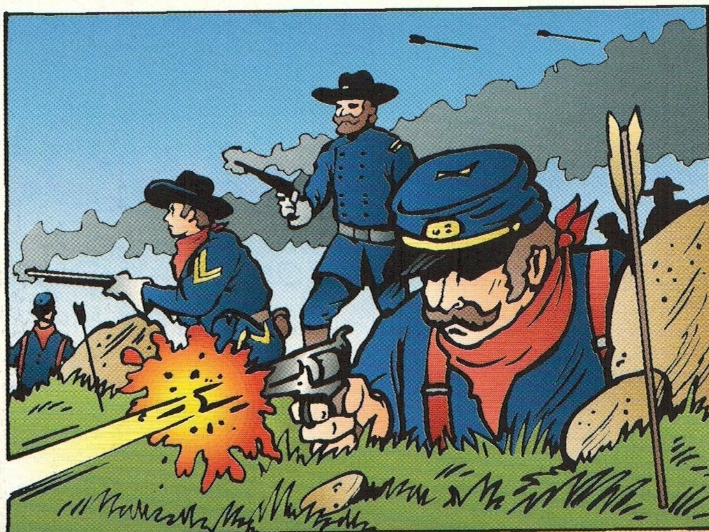

4 Custer nie wiedział, jak wielki jest obóz. Podzielił ludzi na dwie grupy. Jedną z nich miał poprowadzić major Reno.

5 Generał Custer miał atakować z drugiej strony. Powiedział swoim ludziom, że mają być bezwzględni, nie brać jeńców i walczyć aż do śmierci.

6 Grupa majora Reno ruszyła pierwsza. Przy południowym krańcu obozu żołnierze zsiedli z koni i zaatakowali. Czekała na nich w gotowości grupa Indian pod dowództwem wojownika o imieniu Gall. Zmusiła ona majora Reno do odwrotu.

7 Custer nie wiedział, że atak Reno nie powiódł się. Był gotowy do walki, zajmując pozycję na szczycie wzgórza, skąd było widać cały obóz.

8 Custer pogalopował wprost na Indian i jego żołnierze szybko zostali okrążeni. Wkrótce na polu bitwy pojawił się wódz Szalony Koń z następnymi wojownikami. Ludzie Custera zostali wyparci z powrotem na wzgórze.

9 Wojownicy szybko ich dopadli. Custer i jego ludzie walczyli dzielnie, ale Indian było znacznie więcej. Bitwa trwała zaledwie pół godziny.

Z NOTATNIKA WENDY

KOWBOJSKA JAZDA

NA KOŃ, ZNAWCY DZIEJÓW! PRZYŁĄCZMY SIĘ DO NAJDZIKSZYCH MĘŻCZYZN NA DZIKIM ZACHODZIE.

Kraj bydła

W XIX w. Amerykanie znaleźli jeszcze jeden powód, by przenosić się na zachód. W tamtych czasach było tam dużo dzikich krów. Ludzie mogli zbić majątek, łapiąc je, spędzając do miast i sprzedając. Właściciele bydła oznaczali krowy znakiem wypalanym na boku rozżarzonym żelazem. Największy popyt na wołowinę był na wschodzie, a najłatwiej było ją dostarczyć tam koleją. W latach 60. XIX wieku najbliższa stacja bywała odległa o wiele miesięcy drogi. Kowboje pilnowali stad przez całą drogę. Była to ciężka wyprawa – długość szlaku znaczyły kości koni, bydła i ludzi!

1 KAPELUSZ STETSON MIAŁ SZEROKIE RONDO CHRONIĄCE PRZED SŁOŃCEM I DESZCZEM.

2 KOWBOJ ZAKŁADAŁ CHUSTĘ NA TWARZ, BY CHRONIĆ SIĘ PRZED KURZEM.

3 PISTOLET KOWBOJA MIAŁ MAGAZYNEK NA SZEŚĆ NABOI. TRZYMANO GO W OLSTRACH.

4 SIODŁO KOSZTOWAŁO MIESIĘCZNE ZAROBKI.

5 BUTY UTRZYMYWAŁY SIĘ W STRZEMIONACH DZIĘKI OBCASOM. OSTROGI POMAGAŁY KIEROWAĆ KONIEM.

6 BICZ, LASSO, OSTRY NÓŻ, BUTELKA NA WODĘ I MATA DO SPANIA BYŁY NIEZBĘDNE.

Na szlaku

Życie kowbojów nie było łatwe. Spędzali 15 godzin dziennie w siodle w deszczu, śniegu i słońcu. Jeśli bydło przestraszyło się czegoś, wpadało w panikę i tratowało wszystko i wszystkich na swojej drodze. Kowboje spali pod gwiazdami. Nocą wyrzucali ze swoich posłań węże, a rankiem z butów skorpiony!

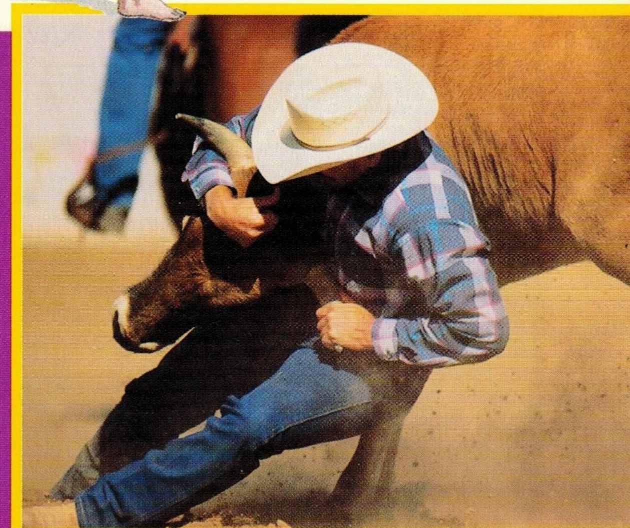
Na szlaku dni były gorące, ale noce mroźne. Kowboje zakładali więc wełnianą bieliznę, która wchłaniała cały pot i utrzymywała ciepło. Domyślacie się zapewne, do czego służyło rozpięcie z tyłu!

DAVID STOECKLEIN – THE STOCK MARKET

PANIE TEŻ MOGĄ BYĆ KOWBOJAMI CZASAMI KOBIETA PRZEJMOWAŁA RANCZO PO ZABITYM MĘŻU. ZŁODZIEJE BYDŁA, TACY JAK „CATTLE KATE", ZAKŁADALI SWOJE RANCZA, KRADNĄC BYDŁO NAWET CAŁYMI STADAMI.

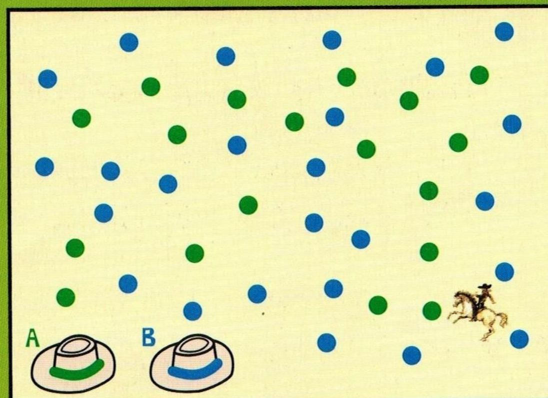

Super grupa

Cały zespół kowbojów pilnował stada na szlaku – szef, 6 pastuchów, kucharz i dwóch mężczyzn do oporządzania koni. Każdy kowboj miał sześć lub siedem koni na zmianę!

JEŹDŹCY RODEO

POŁĄCZCIE JEDNAKOWE KROPKI LINIAMI, A DOWIECIE SIĘ, KTÓRY KOWBOJ DOTRZE NA RODEO. LINIE NIE MOGĄ SIĘ KRZYŻOWAĆ.

GAMA MUZYKA: DO-RE-MI-FA-SOL-LA-SI-DO. GAMA KOWBOJA: RO-DE-O-FA-SO-LA -SIO-DŁO.

!!!!!HA!

MĘŻCZYŹNI MUSIELI BYĆ ZNAKOMITYMI JEŹDŹCAMI, STRZELCAMI I ZRĘCZNIE UŻYWAĆ LASSA. OBECNIE UMIEJĘTNOŚCI KOWBOJÓW MOŻNA OBEJRZEĆ NA KONKURSACH RODEO. GŁÓWNYMI KONKURENCJAMI SĄ: PĘTANIE CIELĄT, JAZDA NA BYKU, MOCOWANIE SIĘ Z BYKIEM I UJEŻDŻANIE DZIKICH KONI.

CZASAMI ZDARZA SIĘ, ŻE KOWBOJ ZESKAKUJE Z KONIA, BY ZŁAPAĆ BYKA ZA ROGI! UŻYWA TEŻ LASSA. NIE JEST TO PROSTE! TRZEBA ZARZUCIĆ LINĘ NA ZWIERZĘ I ZACISNĄĆ JĄ WOKÓŁ JEGO ROGÓW LUB NÓG, ABY JE SPĘTAĆ.

OD POCZĄTKÓW KINA KOWBOJE BYLI BOHATERAMI FILMÓW. MIESZKAŃCOM MIAST ŻYCIE NA DZIKIM ZACHODZIE WYDAWAŁO SIĘ FASCYNUJĄCE. NIE WIEDZIELI, JAK CIĘŻKIE BYŁO ŻYCIE NA ZAKURZONYM SZLAKU.

Z LEWEJ: THE KOBAL COLLECTION
NA ŚRODKU: TONY STONE IMAGES

BANDYCI W CHUSTACH

JESTEŚMY W MIEŚCIE BEZPRAWIA NA DZIKIM ZACHODZIE. PEŁNO W NIM REWOLWEROWCÓW I ZŁOCZYŃCÓW WYJĘTYCH SPOD PRAWA. WŁAŚNIE NADCHODZI CZAS POJEDYNKÓW. LEPIEJ ZNAJDŹCIE MNIE JAK NAJSZYBCIEJ. CZY MOŻECIE ZNALEŹĆ WSZYSTKIE RZECZY „POSZUKIWANE" NA PLAKACIE ZAWIESZONYM NA SZYLDZIE DOMU Z PRAWEJ? ILE KAŻDEJ Z TYCH RZECZY JEST NA RYSUNKU?

POSZUKAJCIE TEŻ TYCH OTO CUDÓW RODEM Z DZIKIEGO ZACHODU:

- SAMORODKA ZŁOTA
- ZUCHWAŁEJ WIEWIÓRKI ZIEMNEJ
- TEGO ZWARIOWANEGO KOWBOJA.

- JAK ODSZUKAĆ ZAGINIONĄ SZTUKĘ BYDŁA?
- PÓJŚĆ TAM, GDZIE SAM BYŚ POSZEDŁ, BĘDĄC ZAGINIONĄ SZTUKĄ BYDŁA.

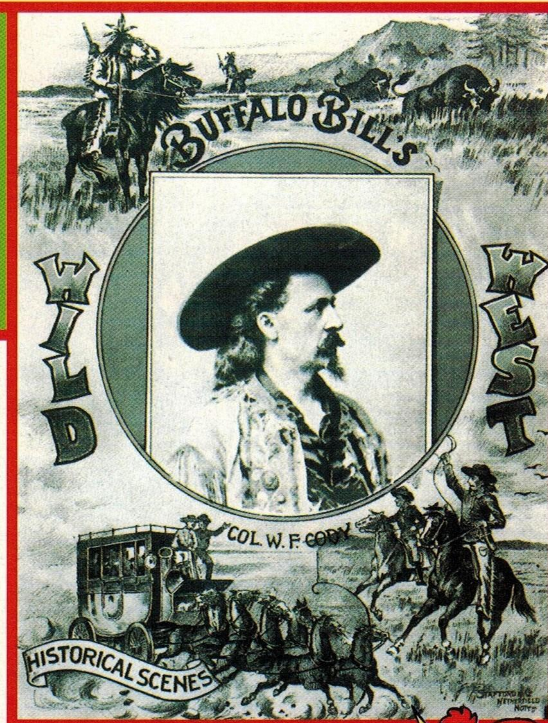
Rewía Dzíkíego Zachodu

SPOTKAJMY SIĘ Z BUFFALO BILLEM I JEGO OBJAZDOWĄ REWIĄ DZIKIEGO ZACHODU.

Początek kariery

William F. Cody, zwany Billem, lubił przygody. Odpowiedział na ogłoszenie dla „twardych, żylastych gości" potrzebnych w Pony Express. Był dobrym jeźdźcem – pokonywał całą trasę z szybkością 25 km/h. Brał udział w kilku bitwach z Indianami. Później został przyjacielem wielu z nich! Zdobył też niechlubną sławę, bo podobno zabił 4280 bizonów w ciągu 2 lat. Zyskał przezwisko Buffalo Bill (buffalo po ang. bizon).

To plakat pokazu Buffalo Billa w Londynie - królowa Wiktoria uwielbiała go! Był wyjątkowo dobrym strzelcem i wszyscy go podziwiali!

THE HULTON GETTY PICTURE COLLECTION

Na estradzie

Mieszkańcy miast na wschodzie lubili opowieści o dzielnych ludziach z Dzikiego Zachodu. Czytali o kowbojach, Indianach i bitwach. Bill był bohaterem jednej z takich książek. Z przyjaciółmi postanowił założyć rewię pokazującą, jaki naprawdę był Dziki Zachód.

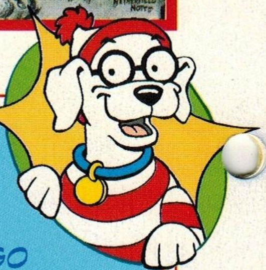
ERIC SMITH - TRIP

Kowboje pokazują dziś na rodeo swoje umiejętności. Niektórzy traktują to jako sposób zarobkowania!

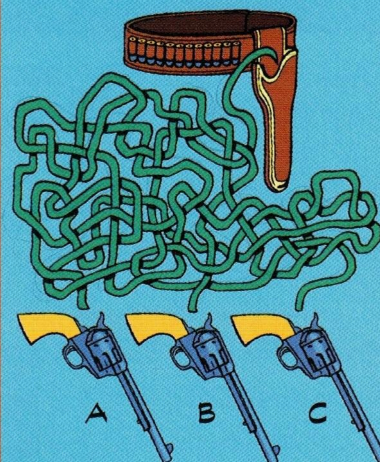
Przebój

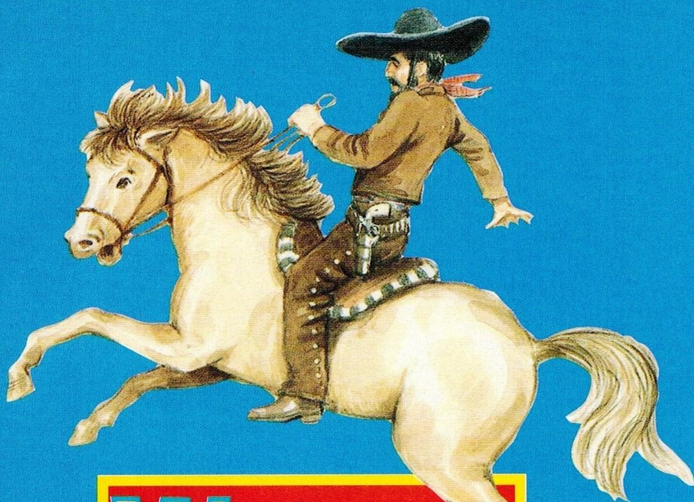
Przedstawienia Billa stały się przebojami. Miał utalentowanych przyjaciół (Dziki Bill Hickok i Siedzący Byk), którzy popisywali się swoimi umiejętnościami. Odbył tourneé po Europie i Ameryce, wzbudzając zachwyt, dopóki nie powstało kino. Hollywoodzkie westerny wyparły Billa z interesu.

PIF, PAF!

KTÓRY REWOLWER PASUJE DO TEGO OTO OLSTRA?

W rewii Dzikiego Zachodu występowali „prości kowboje" z całej Ameryki, zwłaszcza Meksyku. Dosiadali półdzikich koni, a nawet masywnych byków!

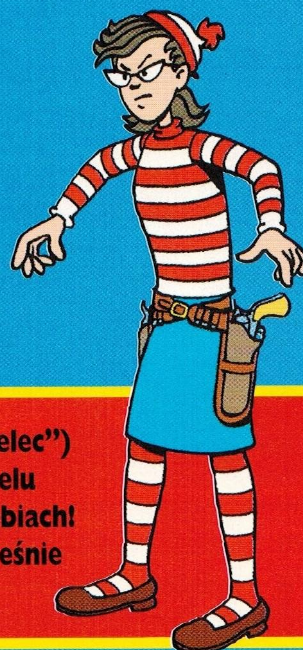
Częścią występu Billa były udawane napady na dyliżanse. Wojownicy odgrywali bitwy, w których niegdyś sami uczestniczyli. Były to dzikie i awanturnicze widowiska.

- BILL, BOISZ SIĘ WILKA?
- NIE.
- A LWA? - NIE!
- TO BOISZ SIĘ TYLKO SWOJEJ ŻONY?!

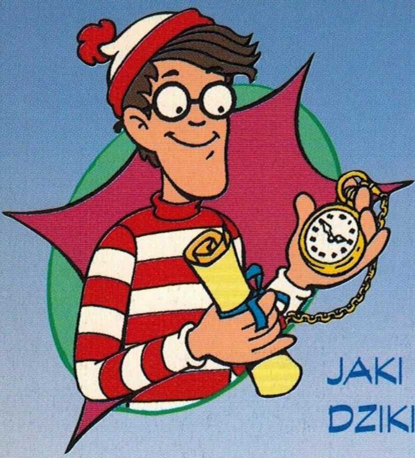

Kiedy Bill po raz pierwszy pojawił się na scenie, publiczność oszalała z zachwytu. Zebrał więc swoich przyjaciół, by także wystąpili w jego przedstawieniu.

Annie Oakley („Mały Celny Strzelec") była lepszym strzelcem od wielu mężczyzn. Trenowała na gołębiach! W rewii strzelała do tarczy, równocześnie jeżdżąc w kółko na koniu!

PODRÓŻE W CZASIE

NA ZACHÓD!

JAKI ŚRODEK LOKOMOCJI WYBRALIBYŚCIE, BY PRZEMIERZYĆ DZIKI ZACHÓD? DYLIŻANS, PAROWIEC CZY POCIĄG?

Dyliżanse

W połowie XIX wieku podróż po Dzikim Zachodzie była trudna i niebezpieczna. Ludzie jeździli dyliżansami – wozami drewnianymi zaprzężonymi w konie. Mieściło się w nich 14 osób. Na dziurawych drogach trzęsło tak, że pasażerom dzwoniły zęby. Dyliżanse zatrzymywały się w przydrożnych zajazdach, żeby zmienić konie. W czasie dziesięciominutowej przerwy zmęczeni pasażerowie mogli zjeść szybki posiłek.

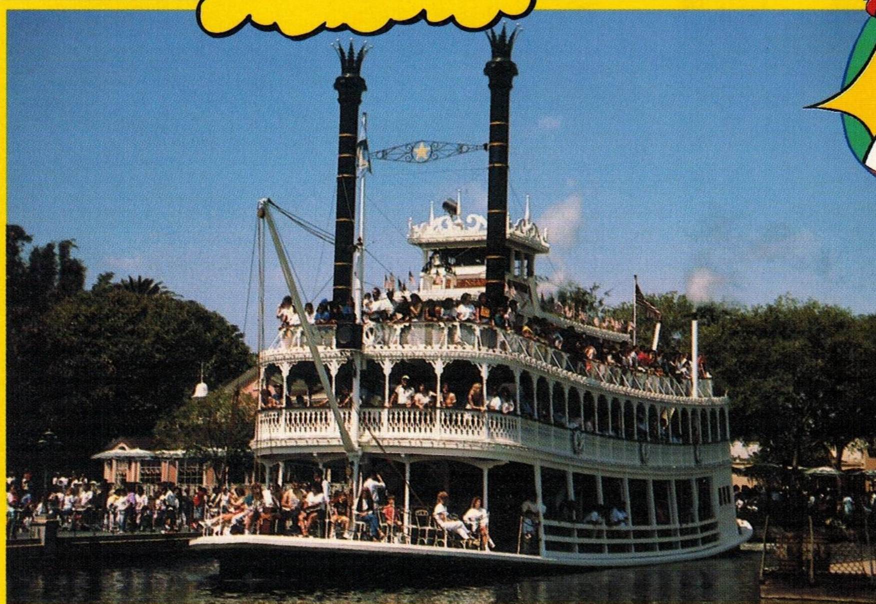
- KTÓRY BANDYTA OKRADA TYLKO DYLIŻANSE JADĄCE Z LEWEJ STRONY?

- LEWOLWEROWIEC!

To jest napad!

Poza ludźmi dyliżanse przewoziły też pocztę, towary i złoto. Dlatego bandyci często na nie napadali. Obok woźnicy siedział „ochroniarz". Podobno pewien kupiec wkładał do skrzyń ze złotem grzechotniki, by mieć całkowitą pewność, że nikt go nie okradnie!

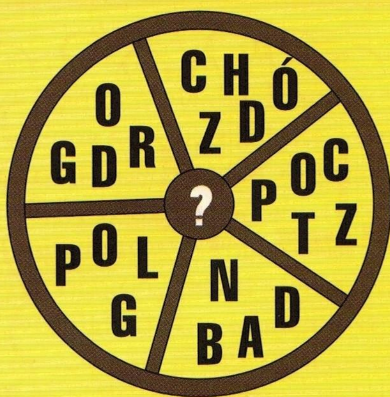
Rejsy parowców zaczęły się w roku 1807. Statki pływały wzdłuż Missisipi. Bogaci mieszkali w kabinach, ale biedacy musieli spać na pokładzie.

POCZTA

NA DZIKIM ZACHODZIE NIE BYŁO LISTONOSZY TAKICH JAK TEN. W 1860 ROKU USA PRZEMIERZAŁY GRUPY JEŹDŹCÓW, KTÓRZY DORĘCZALI POCZTĘ. SŁUŻBA POCZTOWA „PONY EXPRESS" PRZETRWAŁA TYLKO 18 MIESIĘCY, ALE JEŹDŹCY PRZEJECHALI W TYM CZASIE 985 000 KM.

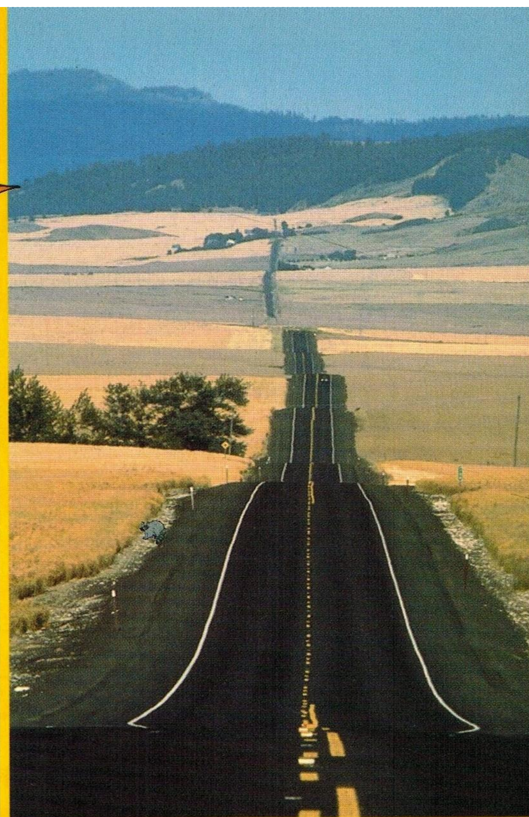

KOŁO PEŁNE LITER

JAKĄ LITERĘ NALEŻY WSTAWIĆ W ŚRODEK TEGO KOŁA, ABY ZA JEJ POMOCĄ MOŻNA BYŁO UŁOŻYĆ PIĘĆ SŁÓW?

Podróżowanie drogami było niebezpieczne. Bandy złoczyńców i grupy Indian napadały na dyliżanse. Zagrożeni byli nawet szybcy jeźdźcy.

Linia kolejowa

W roku 1869 zbudowano linię kolejową łączącą wschód z zachodem USA. Pociągi zwane „żelaznymi końmi" przemierzały prerię. Niektóre tereny nie miały linii kolejowych. Ludzie podróżowali tam kanałami lub rzekami. Pływanie łodzią było milsze niż podróż po złych drogach!

Dziś podróżuje się łatwiej niż kiedyś. Teraz jest tu ponad 6 mln km dobrych dróg, szybkie samochody, samoloty, a także ekspresowe pociągi.

WESTSTOCK M BROWN – BRITSTOCK-IFA

WALLY I ZŁODZIEJE BYDŁA

Gdy Wally i Wenda bawią się w kowbojów, Szczek wietrzy złodziei i przyjaciele przeżywają niezwykłą przygodę!

Hu-hu! – grzmiał Białobrody.
– Hauu! – wtórował mu Szczek.
Wally, Wenda, Białobrody i Szczek oglądali western w telewizji.
– Ale przygoda! – ekscytowała się Wenda.
– Film to niezła zabawa – zgodził się Wally – ale ciekaw jestem, jak było naprawdę na Dzikim Zachodzie.
– Możesz sam to sprawdzić, Wally – odezwał się Białobrody. – W Teksasie handlarze bydłem mają kłopoty i myślę, że moglibyście im pomóc.
– I dopiero teraz mi o tym mówisz?!
– Ale ostrzegam cię: życie na szlaku spędu bydła to ciężka praca – rzekł czarodziej.
– Nie mogę się doczekać, by przekonać się o tym na własnej skórze! – odparł Wally.
Białobrody został, by obejrzeć do końca film, a nasi przyjaciele po chwili znaleźli się na równinach Dzikiego Zachodu.

Czarodziej miał rację. Żar wprost lał się z nieba, a stado 5000 sztuk bydła wzbijało w górę chmurę gęstego kurzu. Do naszych przyjaciół podjechał jeden z kowbojów.
– Jak się macie! Jestem Rowdy!
– Ja jestem Wally, a to są Wenda i Szczek. Słyszeliśmy, że potrzebna wam pomoc przy pędzeniu stada.
– Musicie zapytać naszego szefa, czy coś się dla was znajdzie, chociaż przy tempie, w jakim tracimy bydło, przyda się każda pomoc – nawet takich mieszczuchów. Hej tam, stać! – zawołał Rowdy za mijającym ich wozem. – Zabierzcie się wozem z prowiantem i spotkajmy się w południe. Wally dostanie konia i pomoże nam przy zwierzętach.
Rowdy wrócił do stada. Wally'emu, Wendzie i Szczekowi nie pozostało nic innego, jak wdrapać się na wóz i tarabanić się dalej w huku razem z kucharzem, jedzeniem i całą masą garnków i rondli.

Gdy usiedli nad miskami pełnymi gulaszu, Gil Holiday – kowboj kierujący spędem – wyjaśnił Wally'emu, na czym polega problem.
– Tracę bydło, które odłącza się od stada. Zawsze zabłąka się gdzieś kilka sztuk, ale tym razem są to setki! To strasznie dużo! Zostały już tylko dwa dni drogi do Abilene, ale zdaje się, że z każdym dniem ubywa więcej zwierząt.
– Spróbujemy wam pomóc – rzekł Wally.

– Hau! – przytaknął mu Szczek.
– Będę szczerze zobowiązany!
– odpowiedział Gil ze śmiechem.
Wally włożył skórzane ochraniacze na nogi, buty z ostrogami, a na szyję chustę dla ochrony przed pyłem. Na głowę wcisnął kowbojski kapelusz. Rowdy osiodłał dla niego zapasowego konia.
– Ja też chciałabym mieć konia i takie ubranie – powiedziała cicho Wenda.
– Hau – odparł ze zrozumieniem Szczek.

Wally cały czas jechał obok Gila. Galopując poprzez równiny, Gil pokazywał chłopcu, w jaki sposób kowboje kierują stadem.
– Czy zwierzęta zawsze biegną za tymi, które są z przodu, czy próbują uciekać?
– chciał wiedzieć Wally.
– Cóż, starsze zwierzęta trzymają się razem, ale młode albo chore czy ranne mogą sprawiać kłopoty. Te, które pozostaną w tyle, są zwykle przejmowane przez kowbojów pędzących następne stado i zwracane w mieście. Dzięki piętnom wypalonym na zadach można łatwo rozróżnić, do kogo należą te zwierzęta. Ale ostatnio nie wracają do nas żadne zabłąkane sztuki. To naprawdę zagadka.
Wally dobrze przemyślał to, co powiedział mu Gil. Wieczorem, gdy rozbili obóz i usiedli przy ogniu, stwierdził:
– To muszą być złodzieje bydła.
– Masz rację, chłopcze – zgodził się Gil.
– Ale co robią z piętnami? – spytała ogromnie przejęta Wenda.
– Mam na ten temat pewną teorię – rzekł Wally. – Ale najpierw koniecznie muszę znaleźć jakieś dowody, żeby głośno móc kogokolwiek oskarżać.

Następnego dnia stado dotarło do Abilene. Gil wraz z resztą kowbojów zabrali się do przygotowania zwierząt na sprzedaż. Wally, który poszedł rozejrzeć się po targu,

zauważył, jak nadjeżdża jeszcze jedno całkiem spore stado bydła.
– Zobacz, Wendo – powiedział Wally.
– Czy to stado nie wydaje ci się podejrzane? Ci kowboje nie są nawet w połowie tak zakurzeni jak ludzie Gila, a znaki na zadach zwierząt też wyglądają na świeże. Przyjrzyjmy się temu uważniej.
Wally, Wenda i Szczek podkradli się bliżej.
– Spójrzcie! Wygląda na to, że zamalowali stare piętna, a na wierzchu przyłożyli swoje znaki – zauważył Wally.
– Masz zatem dowód! – wyszeptała Wenda. – Chodźmy natychmiast powiedzieć o tym odkryciu Gilowi!
– Nie tak szybko! – zagrzmiał za nimi srogi głos. – Zdaje się, że najpierw mnie należą się jakieś wyjaśnienia!
Ale przyjaciele odetchnęli z ulgą, gdy okazało się, że groźnym nieznajomym jest szeryf Wyatt Masters. Wally opowiedział mu całą historię Gila i zaginionego bydła. Szeryf porozmawiał z kilkoma handlarzami na targu i dowiedział się, że ludzie, którzy sprzedali kradzione bydło, już opuścili miasto. Znalazł konie dla Wally'ego i Wendy i wkrótce wszyscy ruszyli na poszukiwania podejrzanych.

Nagle Szczek zwietrzył trop. Podążając za nim, zboczyli ze szlaku i dotarli do wygasłego ogniska, w którym leżało złamane żelazo do piętnowania.
– Tak, jak myślałeś, Wally – rzekł szeryf.
– Ktoś wykrada bydło z przechodzących stad i na nowo je znaczy. Znajdziemy ich!
– Hau! – Szczek znów złapał trop.
Podążyli za nim i dotarli wprost do złodziei bydła! Szeryf pogalopował do miasta po pomoc, a Wally, Wenda i Szczek zostali, by mieć na oku bandytów.
Nie mieli jednak szczęścia. Po chwili złodzieje zaczęli zbierać swoje rzeczy, przygotowując się do drogi.
– Musimy ich jakoś zatrzymać!
– powiedział Wally. – Chodźcie za mną!
Podkradli się do koni rabusiów, chcąc zabrać im jedyny środek transportu!
– Nie tak prędko! – odezwał się za nimi jakiś głos. Był to Dziki John Davis, z sześciostrzałowym rewolwerem wycelowanym prosto w Wally'ego.
– Nie lubię, gdy ktoś kradnie mi konie. Mam zamiar dać wam nauczkę. Związać

ich i rozgrzać żelazo do znakowania! Szczek skoczył na bandytów. Wystraszył ujadaniem konie, które rzuciły się do ucieczki. Złodzieje rozbiegli się, by łapać wierzchowce. W tym momencie nadjechał szeryf Masters z grupą swoich ludzi. Uwolnili Wally'ego i Wendę, po czym aresztowali Dzikiego Johna i jego gang. Szeryf gorąco podziękował naszej trójce za pomoc w ujęciu szajki.

– Co za przygoda! Teraz wiem, dlaczego nazywają to miejsce Dzikim Zachodem! – powiedziała Wenda.

– Hau! – zgodził się z nią Szczek.

KONIEC

W CZĘŚCI 44. LEWUS ZAMIENIA SIĘ W KOMINIARZA.

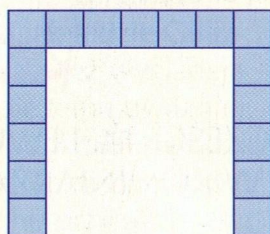

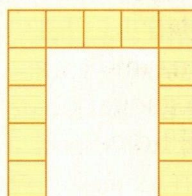
ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI

MAM NADZIEJĘ, ŻE PO PODRÓŻY PO DZIKIM ZACHODZIE MOŻECIE JESZCZE ZASIĄŚĆ DO TYCH ZAGADEK!

- MARY, CZYM KARMI CIĘ MAMA, ŻE TAK ŁADNIE WYGLĄDASZ?

- ŁYŻECZKĄ!

BUFFALO
SZLAK
KONIE
BOSTON
OREGON
SKALP

Wspólne litery

Wpisz podane wyrazy do zamieszczonych obok diagramów, tak aby pierwsza litera jednego słowa była też pierwszą literą następnego.

Wskakuj chyżo, włóż ostrogi, bo przed nami kawał drogi

Lecz odpoczną nasze konie, gdy będziemy w Oregonie

K	S	Z	I	E	M	I	A
O	Z	R	O	D	E	O	W
W	E	K	A	L	Z	S	O
B	R	B	E	L	H	C	D
O	Y	L	A	S	S	O	A
J	F	P	O	D	R	Ó	Ż
S	N	A	Ż	I	L	Y	D

Poszukiwanie słów

Czy możecie odszukać ukrytych tu dziesięć słów związanych z Dzikim Zachodem i kowbojami?

Wytęż wzrok

Miejcie baczenie na złoczyńców i osiem różnic między tymi dwoma dyliżansami.

Zgadywanka

Czy potrafisz w sześć minut wymyślić sześć słów, które kojarzą się z szeryfem? A może potrzebujesz do tego jeszcze mniej czasu?

SZERYF

Gwiazda szeryfa

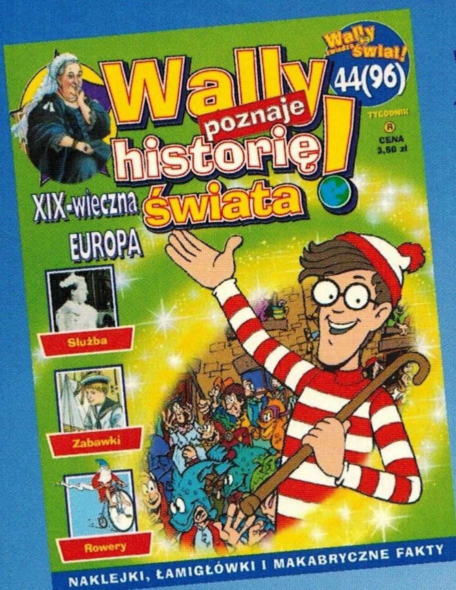
Która z odznak szeryfa nie pasuje do reszty?

Ile słów co najmniej trzyliterowych można ułożyć z wyrazu

KALIFORNIA

10 – posterunkowy; 20 – zastępca szeryfa; 30 – szeryf!

Za tydzień Wally odwiedza

EUROPĘ XIX WIEKU

- POSZUKAMY LALKI W SKLEPIE WOKULSKIEGO
- WYPIJEMY HERBATĘ Z KRÓLOWĄ WIKTORIĄ
- POZNAMY KILKA CIEKAWOSTEK O WIELKICH KRYNOLINACH

ZABAWKI

ŁAMIGŁÓWKI

LEKCJE

Oraz

WIĘCEJ NAKLEJEK

I NOWE WSPANIAŁE ŁAMIGŁÓWKI

Wydawnictwo: GE Fabbri Phoenix Sp. z o.o.
Adres redakcji: 50-079 Wrocław, ul. Ruska 41/42
Tel. (071) 344 77 75, fax 344 79 84
Redaktor naczelny: Jędrzej Maciuk
Z–ca red. naczelnego: Violetta Nowakowska
Opracowanie graficzne: Jola Kłosowicz
Redaktor techniczny: Marcin Kolenkiewicz
Korekta: Urszula Kaszubowska i Waldemar Spallek
Kolportaż: Andrzej Grzebyk
Zamówienia na egzemplarze archiwalne przyjmujemy wyłącznie na kartkach pocztowych.

ISBN 83-910481-1-X, 83-88264-26-5 [cz. 43 (95)]

ATLAS:
otrzymujesz go w prezencie wraz z numerem pierwszym WALLY POZNAJE HISTORIĘ ŚWIATA. Znajdziesz w nim ilustracje z całego świata, a także nieocenione informacje przydatne do zadań domowych. Są tam obrazki słynnych budowli, zwierząt i ludzi z różnych krajów.

NAKLEJKI:
w każdym numerze znajdziesz komplet darmowych naklejek do atlasu. Gdzie je naklejać? To proste! Numer naklejki odpowiada pustej kratce w atlasie.

Oprócz fantastycznych naklejek z numerami otrzymujesz naklejki z reprezentantami różnych epok. Dostajesz też zabawne naklejki Wally'ego, które możesz przykleić w dowolnym miejscu.

SEGREGATOR:
pierwszy z czterech segregatorów otrzymujesz z numerem drugim, w którym Wally cofa się w czasy faraonów. Każdy z numerów jest dziurkowany, tak więc łatwo wpiąć go do segregatora. Dzięki niemu cały zbiór nie będzie się niszczyć, a Ty szybko znajdziesz potrzebny numer.

Historyczny quiz Wally'ego

CZY ZNACIE PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI NA TE NIEZWYKŁE PYTANIA, MIŁOŚNICY HISTORII?

1 **Czym było Pony Express?**

a) szybkim sposobem kupienia kucyka

b) rodzajem ostrogi

c) serwisem pocztowym

2 **Kto wynalazł dżinsy?**

a) Will Wrangler

b) Levi Strauss

c) Dirk Denim

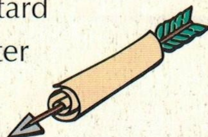

3 **Kto przegrał bitwę pod Little Bighorn?**

a) wódz Siedzący Byk

b) generał Custard

c) generał Custer

4 **Co to jest sześciostrzałowiec?**

a) karabin

b) pistolet ręczny

c) kowboj

5 **Jak nazywano wóz kucharza?**

a) wóz kuchenny

b) gorący wóz

c) kuchnia polowa

6 **Jak nazywa się bar na Dzikim Zachodzie?**

a) saloon

b) salon

c) balon

7 **Jak przezywano poszukiwaczy złota w Kalifornii?**

a) dziewięćdziesiątki dziewiątki

b) czterdziestki dziewiątki

c) ryczące czterdziestki

8 **Jaką nazwę nosił kowbojski kapelusz?**

a) stetson

b) station

c) stepson

9 **Jakie zawody urządzano na rodeo?**

a) żonglowanie nabojami

b) pętanie cieląt

c) przeciąganie liny

10 **Pod jakim nazwiskiem znano Williama F. Cody'ego?**

a) Buffalo Bill

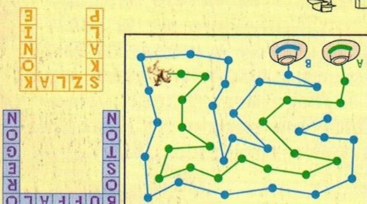
b) Buffalo Bob

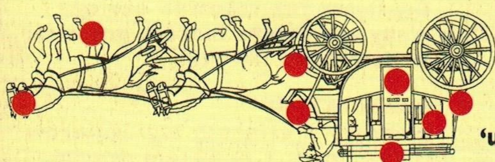
c) Bronco Bill

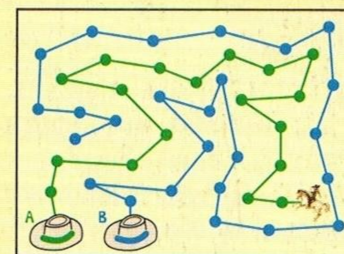
ODPOWIEDZI (NIE PODGLĄDAJ!)

Str. 1 Spróbuj odszukać: koc - str. 19, pianino - str. IV, pistolet - str. 19, gwiazda szeryfa - str. 3, akordeon - str. 5. **Str. 2 Na szlaku:** D. **Str. 4 Wypłukane słowa:** sito, woda, kropla, bryła, piasek. **Str. 9 Jeźdźcy rodeo:** rozwiązania po prawej. **Str. 10-11:** Wally jest w lewym górnym rogu; kilof po prawej; młotek jest pod brązowym koniem; na rysunku są 2 dzbanki pomarańczowe i 9 gwiazd; rondel na lewo od kilofa; durszlak pod szarym koniem; samorodek złota pod młotkiem; wiewiórka na prawo od niego; kowboja wyrzucono z saloonu. **Str. 12 Pif, paf!:** C. **Str. 15 Koło słów:** galop, droga, zachód, poczta, banda. W środku „A". **Str. 20 Wytęż wzrok:** rozwiązania po prawej. **Wspólna litera:** Diagram 1: Buffalo, Boston, Oregon. Diagram 2: szlak, konie, skalp. Jeden ze sposobów wpisania słów-obok. **Poszukiwanie słów:** kowboj, szeryf, dyliżans podróż, lasso, ziemia, rodeo, szlak, chleb, woda. **Gwiazda szeryfa:** takie same są: A i E, F i B, C i G. D nie pasuje do reszty. **Szeryf:** gwiazda, ostrogi, koń, stetson, prawo, areszt. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1c, 2b, 3c, 4b, 5c, 6a, 7b, 8a, 9b, 10a.

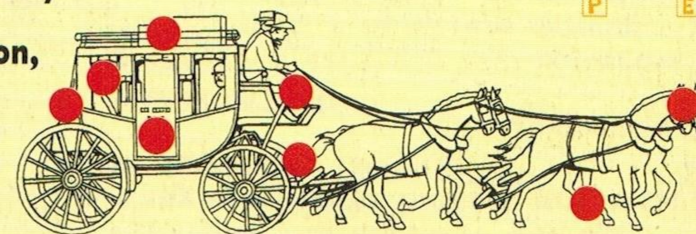

Str. 1 Spróbuj odszukać: koc - str. 19, pianino - str. IV, pistolet - str. 19, gwiazda szeryfa - str. 3, akordeon - str. 5. **Str. 2 Na szlaku:** D. **Str. 4 Wypłukane słowa:** sito, woda, kropla, bryła, piasek. **Str. 9 Jeźdźcy rodeo:** rozwiązania po prawej. **Str. 10-11:** Wally jest w lewym górnym rogu; kilof po prawej; młotek jest pod brązowym koniem; na rysunku są 2 dzbanki pomarańczowe i 9 gwiazd; rondel na lewo od kilofa; durszlak pod szarym koniem; samorodek złota pod młotkiem; wiewiórka na prawo od niego; kowboja wyrzucono z saloonu. **Str. 12 Pif, paf!:** C. **Str. 15 Koło słów:** galop, droga, zachód, poczta, banda. W środku „A". **Str. 20 Wytęż wzrok:** rozwiązania po prawej. **Wspólna litera:** Diagram 1: Buffalo, Boston, Oregon. Diagram 2: szlak, konie, skalp. Jeden ze sposobów wpisania słów-obok. **Poszukiwanie słów:** kowboj, szeryf, dyliżans podróż, lasso, ziemia, rodeo, szlak, chleb, woda. **Gwiazda szeryfa:** takie same są: A i E, F i B, C i G. D nie pasuje do reszty. **Szeryf:** gwiazda, ostrogi, koń, stetson, prawo, areszt. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1c, 2b, 3c, 4b, 5c, 6a, 7b, 8a, 9b, 10a.

BUFFALO
BOSTON
OREGON

SZLAK
SKALP
KONIE

ODPOWIEDZI (NIE PODGLĄDAJ!)